

УДК 342.7

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2024.33.16>

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Кудрявцев Олександр Олександрович,
здобувач
(Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ, Україна)

Метою статті є визначення напрямів забезпечення ефективності використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України. Обґрунтовано, що удосконалення інформаційного забезпечення публічної служби в умовах воєнного стану є критично важливим для підтримки стабільності та ефективного управління. Обґрунтовано напрями забезпечення ефективності використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України. Визначено, що удосконалення діяльності публічної служби безумовно пов'язується із запровадження механізмів здійснення адміністративних послуг та адміністративних процедур через використання засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, що, як засвідчило ХХІ ст., робить їх менш затратними з точки зору людського, майнового та часового ресурсів. Наголошено, що удосконалення використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України передусім має переслідувати мету спрощення надання адміністративних послуг та здійснення адміністративних процедур. Встановлено, що удосконалення інформаційного забезпечення у сфері публічної служби України як засвідчило попереднє дослідження передусім має вирішувати проблему надзвичайної розгалуженості інформаційних ресурсів органів державної влади, що часто між собою не взаємодіють, але повинні взаємодіяти, що виходить із нормативної сутності відповідної сфери суспільного життя. Зроблено висновок, що одним із пріоритетів забезпечення ефективності використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України є налагодження міжвідомчої взаємодії між органами виконавчої влади, законодавчої влади, науково-дослідними установами.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, адміністративно-правові засади, цифровізація, суспільство, нормативно-правове регулювання.

DIRECTIONS FOR ENSURING THE EFFECTIVENESS OF THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES AND INFORMATION RESOURCES IN THE SPHERE OF PUBLIC SERVICE OF UKRAINE

Kudryavtsev Oleksandr Oleksandrovych,
Postgraduate
(The Scientific Institute of Public Law,
Kyiv, Ukraine)

The purpose of the article is to determine directions for ensuring the effectiveness of the use of information technologies and information resources in the sphere of public

service of Ukraine. It is substantiated that the improvement of information provision of the public service in the conditions of martial law is critically important for maintaining stability and effective management. The areas of ensuring the effectiveness of the use of information technologies and information resources in the sphere of public service of Ukraine are substantiated. It was determined that the improvement of the activity of the public service is definitely connected with the introduction of mechanisms for the implementation of administrative services and administrative procedures through the use of information and communication means, which, as evidenced by the 21st century, makes them less costly from the point of view of human, property and time resources. It was emphasized that improving the use of information technologies and information resources in the sphere of public service of Ukraine should primarily pursue the goal of simplifying the provision of administrative services and implementation of administrative procedures. It has been established that the improvement of information provision in the sphere of public service of Ukraine, as evidenced by the previous study, must first of all solve the problem of the extraordinary branching of information resources of state authorities, which often do not interact with each other, but should interact, which comes from the normative essence of the relevant sphere of public life. It was concluded that one of the priorities of ensuring the efficiency of the use of information technologies and information resources in the sphere of public service of Ukraine is the establishment of interdepartmental interaction between the bodies of executive power, legislative power, and research institutions.

Key words: information provision, administrative and legal principles, digitalization, society, regulatory and legal regulation.

Постановка проблеми. Удосконалення діяльності публічної служби безумовно пов'язується із запровадження механізмів здійснення адміністративних послуг та адміністративних процедур через використання засобів інформаційно-комунікаційного зв'язку, що, як засвідчило XXI ст., робить їх менш затратними з точки зору людського, майнового та часового ресурсів.

Належне, якісне виконання задач, поставлених перед органами публічної служби, вимагає запровадження інноваційних технологій до їх діяльності, що в умовах глобалізації очевидно вимагає переосмислення системи інструментів, якими володіє владний суб'єкт у взаємодії із населенням, із юридичними особами приватного та публічного права [1].

Отже, удосконалення використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України передусім має переслідувати мету спрощення надання адміністративних послуг та здійснення адміністративних процедур.

Стан наукової розробки проблеми. Питання інформаційного забезпечення органів публічної адміністрації в Україні досліджувались в межах наукових розробок представників науки теорії держави та права (Ю.О. Легеза, О.В. Петришин, О.Ф. Скакун, П.М. Рабінович та ін.), в межах наукових розробок вчених-конституціоналістів (В.Ф. Погорілко, Н.В. Мішина, Ю.М. Тодика та ін.), вченими-адміністративістами (І.В. Арістова, В.М. Бевзенко, М.Ю. Віхляєв, В.В. Доненко, Р.А. Калюжний, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Є.В. Курінний, В.А. Ліпкан, Є.О. Легеза, Д.В. Лученко, Р.В. Миронюк, та інших).

Метою статті є визначення напрямів забезпечення ефективності використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення інформаційного забезпечення у сфері публічної служби України як засвідчило попереднє дослідження передусім

має вирішувати проблему надзвичайної розгалуженості інформаційних ресурсів органів державної влади, що часто між собою не взаємодіють, але повинні взаємодіяти, що виходить із нормативної сутності відповідної сфери суспільного життя. Таким чином, одним із пріоритетів забезпечення ефективності використання інформаційних технологій та інформаційних ресурсів у сфері публічної служби України є налагодження міжвідомчої взаємодії між органами виконавчої влади, законодавчої влади, науково-дослідними установами.

Функціонально задачу налагодження інформаційної міжвідомчої взаємодії має вирішувати за обсягом своєї компетенції Міністерство цифрової трансформації України. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856 Мінцифри України є «головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики: у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства, інформатизації; у сфері впровадження електронного документообігу; у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян; у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу; у сфері надання електронних та адміністративних послуг; у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг; у сфері розвитку IT-індустрії; у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті; у сфері хмарних послуг» [2].

До основних завдань Мінцифри України відповідно до чинного законодавства відносяться:

1) забезпечення формування та реалізація державної політики:

у сферах цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, робототехніки та роботизації, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства;

у сфері впровадження електронного документообігу;

у сфері розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;

у сферах відкритих даних, публічних електронних реєстрів, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та інтероперабельності, електронних комунікацій та радіочастотного спектра, розвитку інфраструктури широкопasmового доступу до Інтернету, електронної комерції та бізнесу;

у сфері надання електронних та адміністративних послуг;

у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг та інвестицій в IT-індустрію;

у сфері розвитку IT-індустрії;

у сфері розвитку та функціонування правового режиму Дія Сіті;

2) забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері хмарних послуг [3].

Діяльність Мінцифри України таким чином спрямовується передусім на забезпечення ефективності впровадження інформаційних технологій, що полягає у встановленні відповідності стандартів та технічних протоколів обігу інформації, формування баз даних, доступності інформаційного контенту владних суб'єктів, що є базисом для розвитку адміністративно-сервісної держави та побудови інформаційного суспільства.

Інструменти електронного урядування та діджиталізації створюють для громадян реальні можливості участі в розробці та ухваленні управлінських актів, як

нормативного характеру, так і подекуди і індивідуальної дії, коли мова йде про резонансу юридичну справу, де домінуючим є публічний інтерес над приватним.

Процеси діджиталізації мають глобалізаційний характер, і очевидно вже позначаються на роботі не лише владних інституцій, але і інших учасників громадянського суспільства.

В таких умовах важливим є забезпечення інформаційної свободи в межах нормативних стандартів, що набуває особливого значення в розрізі забезпечення безпеки обігу персональних даних. Створення умов для належного захисту вимагає гарантування заборони їх поширення та встановлення імперативної вимоги на їх надання.

Вирішення означеної проблеми може бути вирішено шляхом внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення задля гарантування прав особи, що притягається до адміністративної відповідальності, у разі її відмови від підписання протоколу, має тлумачитися як її незгода на поширення персональних даних про неї.

Важливим є акцент, що успішність реформи інформаційного забезпечення діяльності публічної служби має безпосередній вплив та взаємозв'язок із успішністю та дієвістю адміністративної реформи, і врешті-решт сприяє трансформації суспільства із суспільства споживання до суспільства інформаційного обігу [4; 5; 6; 7].

Проблема формування інформаційного суспільства та електронного урядування не лише внутрішньою проблемою лише органів публічної служби, а і залежить від правової активності представників соціуму, їх свідомого ставлення до наявних інструментів контролю та впливу н визначення та здійснення державної та регіональної політик в різних сферах.

Інструменти електронного урядування, якими стали вже доволі звичні засоби, якими є загальнонаціональні реєстри, які не лише сприяють підвищенню ефективності надання адміністративних послуг та процедур, але і водночас сприяє підвищенню рівня правової свідомості суспільства та кожного її окремого члена.

Інформатизація діяльності публічної служби сприяє підвищенню ефективності здійснення функцій моніторингу, прогнозування, та оперативного узагальнення.

При цьому важливим є зробити акцент, що успішність діяльності органів публічної служби залежить від успішності процесів децентралізації влади, як територіальної, так і фінансової, податкової [8].

Означене вимагає нормативного встановлення напрямів інформаційної децентралізації діяльності органів публічної служби, де пріоритетами мають стати: принцип домінування задоволення соціальних потреб та інтересів територіальної громади; принцип інформаційної взаємодії між органами влади та членами соціуму, що може полягати в створенні електронних можливостей подання звернення, отримання відомостей через засоби інформаційно-телекомунікаційного зв'язку, створення нових інформаційних ресурсів, платформ, програм, продуктів, контенту.

Якість інформаційного забезпечення публічної служби має відповідати таким критеріям оцінки, як: доступність; оперативність; розумність; справедливість; обґрунтованість; простота; відкритість.

Удосконалення інформаційного забезпечення публічної служби має розглядатися не лише як діяльність її посадових осіб та працівників, але і як можливість формування відповідних інтернет-ресурсів і громадянами, юридичними особами приватного та публічного права, в цілому, і зокрема, навіть у таких сферах, як правоохоронна та правозахисна сфери.

У світі оцінка участі громадськості із здійснення можливостей в розробці та реалізації загальнонаціональної та регіональної політик відбувається через застосування індексу EPI (E-Participation Index) [9].

Індекс електронної участі (ЕІ) розуміється як додатковий індекс до Опитування електронного уряду ООН. Розуміння електронної участі починається з оцінки явища, де бере участь громадськість. Індекс електронної участі є обов'язковою умовою, що дозволяє на інформаційному рівні визначити реалізувати для громадян можливість із здійснення власного внеску у формування політики урядам. Рамкова система електронної участі відбувається із оцінкою таких показників, як: якість електронної інформації: можливість участі шляхом надання громадянам публічної інформації та доступу до інформації без або за запитом; система електронних консультацій: залучення громадян до участі та обговорення державної політики та послуг; дієвість форм електронного прийняття рішень: розширення можливостей громадян через спільне розроблення варіантів політики та спільне виробництво компонентів послуг і способів надання [10; 11].

Таким чином, удосконалення інформаційного забезпечення публічної служби пов'язується із розвитком засобів та інструментів е-інформування, е-консультацій та е-рішення, що у сукупності є базисом для формування дієвого соціального діалогу [11, с. 167-168].

Очевидно, що процеси удосконалення е-інформування, е-консультацій та е-рішення є взаємопов'язаними та взаємозалежними, де якість подання інформації органом влади впливає на якість ухваленого рішення, якість наданих та реалізованих можливостей громадського обговорення впливає на якість інформування тощо.

Оптимізація обміну даними між державними органами може значно покращити ефективність урядових процесів, зменшити адміністративні витрати та підвищити якість послуг для громадян. Ось кілька заходів, які можуть бути корисними для досягнення цієї мети: цифровізація та стандартизація даних; цифровізація документів (перехід від паперових до електронних документів для спрощення доступу та обміну інформацією); єдині стандарти форматів даних (впровадження єдиних стандартів для форматів даних, що використовуються різними державними органами, забезпечить сумісність і легкість обміну інформацією); інтероперабельність систем, що розуміється як: по-перше, єдині інтерфейси інформаційних ресурсів, що дозволить системам різних державних органів ефективно взаємодіяти між собою; створення платформи для обміну даними (створення централізованих платформ або хабів, через які можуть проходити обмін даними між різними відомствами); безпека та конфіденційність (кібербезпека, що розглядається як захист даних від несанкціонованого доступу та кібератак є критичним для довіри та ефективності систем обміну даними; управління доступом (впровадження чітких політик та інструментів для контролю доступу до даних, що дозволить визначити, хто має доступ до яких даних і в яких випадках); нормативно-правове забезпечення, що полягає у встановленні регуляторних рамок, створенні чітких правових основ для обміну даними, включаючи закони про захист даних, конфіденційність і доступ до інформації, укладенні міжвідомчих угод та адміністративних договорів (угоди між різними державними органами, що регулюють обмін даними, допоможуть уникнути дублювання функцій та забезпечити ефективний обмін інформацією); освіта та підвищення кваліфікації персоналу; поширення кращих практик кадрового забезпечення, міжнародного співробітництва; моніторинг та аудит (регулярний аудит, а саме проведення регулярних перевірок систем обміну даними для виявлення недоліків та їх усунення; моніторинг продуктивності (відстеження ефективності процесів обміну даними для їх постійного покращення).

Запровадження цих заходів допоможе оптимізувати обмін даними, зменшити бюрократію та забезпечити кращу координацію між державними органами.

Висновки. Удосконалення інформаційного забезпечення публічної служби в умовах воєнного стану є критично важливим для підтримки стабільності та ефективного управління. У таких умовах необхідно забезпечити безперебійний доступ до інформації, її безпеку та точність. Ось деякі ключові заходи, які можна впровадити: 1) розвиток безпечних каналів комунікації (що має втілюватись у створенні захищених мереж та систем, використанні зашифрованих каналів зв'язку для передачі конфіденційної інформації, що мінімізує ризики перехоплення та зловживань; використанні VPN і захищених каналів для безпечного доступу до внутрішніх систем і даних; функціонуванні резервних каналів зв'язку (впровадження резервних каналів комунікації на випадок порушення основних каналів через кібератаки або фізичні пошкодження); 2) забезпечення доступу до критичної інформації (створенні платформи управління даними, які забезпечують швидкий доступ до необхідної інформації для ухвалення рішень), централізація критичної інформації, що дозволить зберігати критично важливу інформація, з доступом до якої можуть працювати різні відомства; 3) кібербезпека (регулярне оновлення програмного забезпечення, проведення навчань та впровадження політик кібербезпеки для зменшення ризику кібератак; використання систем для моніторингу та виявлення загроз, а також реагування на інциденти безпеки); 4) належне нормативно-правове забезпечення, що вимагає активізації процесів кодифікації інформаційного законодавства, що результативно має призвести до розробки та прийняття Інформаційного кодексу України, нагальність якого вже тривалий час аргументується науковою спільнотою та юридичною елітою України.

Отже, визначені у підрозділі напрями підвищення ефективності інформаційного забезпечення публічної служби допоможуть забезпечити її стійкість до зовнішніх загроз та підтримувати належне функціонування державних органів навіть в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Аналітична доповідь до Щорічного послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2022 році». К.: НІСД, 2022. 135 с. URL: <https://niss.gov.ua/publikatsiyi/poslannayaprezydenta-ukrayiny/analitichna-dopovid-do-shchorichnoho-poslannya-1>
2. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-п#Text>
3. Марченко В.В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: адміністративно-правові засади: монографія. Х.: Панов, 2016. 444 с.
4. Безпалова О.І., Легеза Ю.О. Використання поліцією засобів масової інформації (медіа) для забезпечення безпеки дітей у цифровому просторі. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 130–136.
5. Легеза Ю.О. Права дитини в інформаційному цифровому просторі. *Law. State. Technology*. 2021. № 3. С. 79–83.
6. Легеза Ю.О. Дитина як учасник інформаційних правовідносин. *Retrospection and modern European approaches to jurisprudence: Collective monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. 432 р. С. 205–228. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-140-4-8>
7. Клімушин П.С., Спасібов Д.В. Механізми електронного урядування в системі надання адміністративних послуг. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 1. С. 50–55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trpdu_2016_1_10
8. E-Participation Index. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index>

9. -Participation Index. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/About/Overview/E-Participation-Index>

10. United Nations E-government Survey 2022 E-Government for the Future We Want, United Nations, New York, 2022, United Nations Public Administration Country Studies United Nations. URL: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2022-09/Web%20version%20E-Government%202022.pdf>

11. Желновач Є.Г. Адміністративно-правові засади інформаційного суспільства в умовах воєнного стану в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Одеський державний університет внутрішніх справ, Одеса, 2024. 214 с.